

Učne slike iz zgodovine.

(Piše **Tone Brezovnik**)

(Dalje.)

IV. G r k i.

3) *Atene pred Solonom.*

Atene so bile začetkom kraljestvo. Okoli 1000 l. pr. Kr. pa so jih napadli Dorani, nek drug grški narod. Le-ti so oblegli mesto Atene, a ga niso mogli vzeti. Vprašajo toraj orakelj v Delfi za svēt. Apolon jim odgovori, da bodo Atene premagali, če ne bodo njenega kralja Kodra ubili. To je zvedel Atenski kralj Koder in sklene žrtvovati se za svojo domovino. Za kmeta oblečen gre v Dorski tabor in se s sovražnimi vojaki tako dolgo prepira, da ga ubijejo. Ko so Atenjani poslali po ubitega kralja, so Dorani bolj natanko ogledali mrtvega kmeta ter spoznali Kodra. Zdaj se niso več nadjali, da bi mogli Atene vzeti, pa so odšli domov (v Peloponez). Na to so Atenjani osnovali republiko, kajti, rekli so, ni ga človeka, ki bi bil vreden kraljeve časti za Kodrom, ki se je žrtvoval za domovino. Najvišjo oblast so zdaj dobili plemenitaši in bogataši. Kmetje in obrtniki so morali le težke davke plačevati, a če je kdo s kakim plemenitašem imel kako pravdo, jo je vselej zgubil, kajti sodniki, ki so bili sami plemenitaši, so bili vedno le gospōdi udani. Nezadovoljnost ljudstva je rastle od leta do leta. Tožilo je, da se sodniki ne držē starodavnih postav, nego sodijo po svoji pristranski volji.

Da bi ne prišlo do večjih nemirov, naročili so plemenitaši nekemu Drakon u, naj obstoječe postave napiše, da se ne bo moglo potem sodnikom očitati, da po svoji volji sodijo. Drakon je bil pa sam prav trd plemenitaš, kateremu so bili kmetje in obrtniki kakor podložni. Zato je napisal tako ostre postave, da so o njih rekli, da jih je Drakon s krvjo pisal. V njih ni niti govora o kakih pravicah kmetom in meščanom, ampak napisane so same hude kazni za posamezne pregrehe. Tako, recimo, je šlo za glavo vsakemu, ki bi bil le jabolko ali kako drugo malo stvar ukradel. Upnik je smel dolžnika, ki mu izposojenega denarja ni o pravem času povrnil, zarubiti, ukleniti ter ga kot svojega sužnjega imeti. Bilo je toraj hujše kakor poprej, kajti nihče ni mogel sodnikom očitati, da ne ravna po postavah. Ljudstvo se ni pomirilo, ampak je bilo tako razkačeno, da je Drakon moral bežati iz Aten.

4) *Solon (594 pr. Kr.).*

Iz teh homatij jim je pomagal modri Solon. Solon je bil Kodrovega rodū ter je po svojih stariših podedoval mnogo bogastva. V svojih mladih letih prepotoval je mnogo sveta. Pridno je opazoval šege in navade raznih narodov ter se je povsodi kaj novega učil, tako da je postal najbolj učen in moder mož tedanjega časa.

Ko se je zopet domov vrnil, je takoj sprevidel, da v Atenah ni vse tako, kakor bi moralo biti. Sklenil je toraj, da bo pri vsaki priliki svojim someščanom pomagal do boljše prihodnosti, kolikor bo v njegovi moči.

Po neki srečno končani vojski, v kateri je bil Solon poveljnik Atenjanov, naročili so mu Atenjani, naj državo tako preustroji, kakor se njemu zdi, da bo najbolje.

Solon je najpred hotel pomagati revnim meščanom in kmetom. Zato je odpravil ostre dolžniške postave. Ukazal je, da se morajo takoj osvoboditi vsi dolžniki, ki so svojim upnikom kot sužnji služili. Na to je vpeljal nov denar, ki je bil za 27% loži od starega ter je zapovedal, da se mora stari dolg brez preračuna z novim denarjem po-

plačati. Dal je namreč stari denar tako prečiti, da je iz 73 starih srebernjakov dobil 100 novih. Če je bil tedaj kdó dolžan 100 starih srebernjakov, jih je povrnil s 100 novimi, ali pa s 73 starimi.

Potem je Solon Atensko državo tako uredil, da so se pravice in dolžnosti vsakemu državljanu brez ozira na njegov rod (stan) odmerjevale po njegovem premoženju. Na tej podlogi je razdelil ljudstvo v štiri razrede. V prvi razred so spadali vsi veliki posestniki, v četrti pa najubožnejši. Tisti, ki so bili v prvem razredu, so plačevali največ davka, a so zato imeli tudi največ pravic. Arhonti, katerih je bilo devet in ki so bili najvišji uradniki države, volili so se le iz prvega razreda. Udje četrtega razreda niso imeli drugih pravic, nego da so se udeleževali národnega zbora in bili porotniki pri sodnijskih obravnava.

Vse imenitnejše sklepe je storil (odobril) národni zbor. V národni zbor so hodili moški Atenjani, ki so bili vsaj 20 let stari. Tú so vzprejemali ali zametovali postave, določevali o vojski in miru, volili arhonte, svetovalce in druge uradnike.

Ko je Solon uredil javno življenje v Atenah, dal je tudi postave, katere so morali prebivalci v svojem domačem življenju spolnovati. Te postave so se jako razlikovale od Likurgovih. Modri Solon je dobro vedel, da je Bog človeka za delo ustvaril ter ni hotel, da bi bili Atenjani le vojaki. Da si je visoko cenil kmetijstvo, je vendar sprevidel, da bodo Atenjani le tedaj bogati in mogočni postali, če se bodo pridno prijeli obrtnije in trgovine.

Atenski mladeniči se niso izrejali v javnih zavodih kakor v Sparti, ampak domá pri svojih materah. Od sedmega leta naprej so morali hoditi v šolo. V šoli so se učili čitati, pisati, računati, na liro brenkati ter pevati pesni, ki so slavile dejanja prednikov, jim vzbujale blage misli ter jih navduševale za domovino. Zraven tega pa tudi Atenski mladeniči niso zanemarjali telovadbe, s katero so si okrepčevali svoje telo.

Najbolj pa so Atenjani pazili na to, da so se mladeniči zgodaj dela privadili, da so se spodobno obnašali ter da so spoštovali svoje starše. Zato se je vsak mladenič moral poprijeti kake obrtnije, trgovine ali kacega družega dela. Le oni roditelji, ki so svoje otroke dali kaj učiti, smeli so na stare dni zahtevati od njih kake podpore. Gorjé pa tistemu, ki ne bi hotel svojih staršev na njihova stara leta vzdrževati. Zgubil je vse državljanske pravice. Ravno tako so kaznjevali tudi lenuhe in postopače.

Po teh in drugih postavah so postale Atene sčasoma najmogočnejša in najolikanejša država na Grškem.

Ko so Atenjani Solonu s prisego potrdili, da bodo njegove postave vsaj deset let spolnovali, se je podal na tuje, da bi se mu ne očitalo, da hrepení po velikih časteh in službah. — Na tem svojem popotovanju je prišel k znanemu Krezu. O smrti Solonovi se ne vé kaj gotovega.

(Dalje pride.)

D o p i s i.

Iz Komna. (Vabilo k občnemu zboru učiteljskega društva za Sežansko-komenski okraj.) Podpisani sklicuje v 4. dan maja t. l. letošnji občni zbor našega društva v Tomaju. Začetek ob 10. uri predpoludne. Zborovalo se bo v šol. poslopji. Dnevni red: 1. Nagovor predsednika. 2. Poročilo tajnice. 3. Poročilo blagajnika. 4. Volitev treh pregledovalcev računov. 5. Razgovor o prihodnjem društvenem delovanju. 6. Določitev društvenega sedeža za bodoče leto in kraja za prihodni občni zbor. 7. Volitev novega odbora. 8. Jezik in njega važnost v ljudski šoli; govori g. Janko Leban. 9. Praktičen poskus iz zgodovine; g. Kanté. 10. Predlogi.

Dragi tovariši in učitelji na Goriškem! Društvo je važno za vse; društvenega delovanja je dandanes nam zelo potrebno, ker viši smotri dajo se samo in edino s družinimi močmi doseči.